

SAMAAN SUKUPUOLEEN KOHDISTUVA VIEHTYMYS

Jumala loi meidät mieheksi ja naiseksi. Se, mitä sanomme sukupuoleksi, oli olemassaolomme olennainen piirre ennen syntymäämme.

Vanhin Dallin H. Oaks

kahdentoista apostolin koorumista

Jokainen myöhempien aikojen pyhä tietää, että Jumala on kieltänyt kaiken sukupuolisen kanssakäymisen avioliiton siteiden ulkopuolella. Useimmat myös tietävät Vapahtajan opetuksista, että on synti, jos mies katsoo naista niin, että alkaa himoita häntä (ks. Matt. 5:28; LK 42:23; 63:16).

Luoja juurrutti mieheen ja naiseen keskinäisen vetovoiman varmistaakseen kuolevaisen elämän säilymisen ja vetääkseen aviomiehen ja vaimon yhteen perheeksi, jonka Hän sääti tarkoitustensa toteuttamiseksi, joihin kuuluu lasten kasvattaminen. Sen sijaan poikkeamat luomisvoimien käyttöä koskevista Jumalan käskyistä ovat vakavia syntejä. Presidentti Joseph F. Smith opetti:

”Avioliitossa sukupuolinen kanssakäyminen on luvalista, ja jos se tapahtuu oikeassa tarkoituksessa, se on kunnioitettavaa ja pyhittävää. Mutta avioliiton siteiden ulkopuolella sukupuolisten halujen tyydyttäminen on alhainen synti, kauhistava Jumalan silmissä.”¹

Jotkut myöhempien aikojen pyhät joutuvat kosketuksiin hämmennyksen ja tuskan kanssa, joka seuraa kun mies tai nainen on sukupuolisessa kanssakäymisessä samaa sukupuolta olevan kanssa tai jopa silloin, kun heillä on eroottisia tunteita, jotka voivat johtaa täl-

Luoja juurrutti mieheen ja naiseen keskinäisen vetovoiman varmistaakseen kuolevaisen elämän säilymisen ja vetääkseen aviomiehen ja vaimon yhteen perheeksi, jonka Hän sääti tarkoitustensa toteuttamiseksi, joihin kuuluu lasten kasvattaminen.

DEL PARSONIN MAALAUUS AADAM JA EIVA POIKSIVAT AITAREILLE

**Vanhin Dallin H.
Oaks**

laiseen kanssakäymiseen. Kuinka kirkon johtajien, vanhempien ja muiden kirkon jäsenten tulee suhtautua, kun he kohtaavat uskonnollisia, tunneperäisiä ja perheeseen kohdistuvia haasteita, jotka ovat seurausta tällaisesta kanssakäymisestä tai tällaisista tunteista? Mitä me sanomme nuorelle, joka kertoo olevansa rakastunut tai tuntevansa eroottisia ajatuksia tai tunteita saman sukupuolen edustajaa kohtaan? Kuinka meidän tulee vastata, kun joku ilmoittaa, että hän on homoseksuaali tai lesbo ja että tieteelliset tutkimustulokset "todistavat" hänen "syntyneen sellaiseksi"? Kuinka me reagoimme, kun ne, joiden uskonnolliset näkemykset eivät ole samoja kuin meidän, syyttävät meitä suvaitsemattomuudesta tai säälimättömyydestä meidän väittäessämme, että samaan sukupuoleen kohdistuvat eroottiset tunteet ovat poikkeavuutta ja että kaikki sen luonteinen sukupuolinen kanssakäyminen on syntiä?

EVANKELIUMIN OPIT

Evankeliumin opit, joiden tiedämme olevan totta, sanovat asenteemme näihin kysymyksiin.

1. Jumala loi meidät "mieheksi ja naiseksi" (LK 20:18; KH Moos. 2:27; 1. Moos. 1:27). Se, mitä sanomme sukupuoleksi, oli olemassaolomme olennainen piirre ennen syntymäämme.²

2. Kuolevaisen elämän tarkoitus ja Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkon tehtävä on valmistaa Jumalan poikia ja tyttäriä heidän päämääräänsä – tulla taivaallisten vanhempiemme kaltaisiksi.

3. Iankaikkinen määränpäämme – korotus seles-

tisessä valtakunnassa – on tullut mahdolliseksi ainoastaan Jeesuksen Kristuksen sovituksen kautta (jonka kautta meistä tuli ja me voimme jäädä "viattomiksi Jumalan edessä" [LK 93:38]), ja se on mahdollinen vain miehelle ja naiselle, jotka ovat solmineet iankaikkisen avioliiton Jumalan temppelissä ja olleet uskollisia liitoilleen (ks. LK 131:1–4; 132).

4. Taivaallisen Isämme armollisen suunnitelman mukaan ne, jotka haluavat tehdä oikein, mutta ilman omaa syytään eivät pysty solmimaan iankaikkista avioliittoa kuolevaisuudessa, saavat tilaisuuden osoittautua kelpoisiksi iankaikkiseen elämään kuolevaisuutta seuraavassa vaiheessa, jos he pitävät Jumalan käskyt ja ovat uskollisia kasteenliitolleen ja muille liitoilleen.³

5. Sovituksen puhdistavan vaikutuksen lisäksi Jumala on antanut meille tahdonvapauden – vallan valita joko hyvä (elämän tie) tai paha (hengellisen kuoleman ja tuhon tie [ks. 2. Ne. 2:27; KH Moos. 4:3]). Vaikka kuolevaisuuden olosuhteet voivat rajoittaa vapauttamme (kuten rajoittaa liikuntakykyämme tai valtaamme toimia joissakin vaihtoehdoissa), niin sen jälkeen, kun olemme saavuttaneet vastuullisen iän tai tilan (ks. Moro. 8:5–12; LK 68:27; 101:78), mikään kuolevainen tai hengellinen voima ei voi viedä meiltä tahdonvapauttamme.

6. Saavuttaaksemme yhden kuolevaisen elämän tarkoituksista on välttämätöntä, että meitä koetellaan vastoinkäymisissä, jotta nähdään, pidämmekö me Jumalan käskyt (ks. 2. Ne. 2:11; KH Aabr. 3:25–26). Näiden vastoinkäymisten vuoksi saatanan ja hänen seuraajiensa sallitaan kiusata meitä käyttämään tahdonvapauttamme ja vapauttamme valita paha ja tehdä syntiä.

KUUTUS DEL PARSON

Meidän tulee osoittaa myötätuntoa niille, jotka kärsivät huonosta terveydestä, myös niille, jotka ovat saaneet HIV-tartunnan tai jotka sairastavat AIDSia (olivatpa he saaneet tartunnan sukupuoliteitse tai ei). Meidän tulee kannustaa tällaisia ihmisiä osallistumaan kirkon toimintaan.

7. Koska saatana haluaa, että "kaikki ihmiset tulisivat onnettomiksi, kuten hän itse" (2. Ne. 2:27), hän pyrkii hellittämättä yllyttämään sellaisiin valintoihin ja tekoihin, jotka tekevät tyhjäksi Jumalan lapsiaan varten laatiman suunnitelman. Hän pyrkii väheksymään yksilönvastuun periaatetta, suostuttelemalla meidät käyttämään väärin pyhiä luomisvoimiamme, vastustamaan kelvollisten miesten ja naisten avioliittoa ja lasten hankkimista sekä hämmentämään käsityksen siitä, mitä on olla mies tai nainen.

8. Kaikessa tässä paholainen, jolla ei ole ruumista, houkuttelee kuolevaisia turmelemaan ruumiinsa siten, että he valitsevat iankaikkisen kuoleman "lihan tahdon mukaan, joka antaa perkeleen hengelle vallan vangita ja viedä [heidät] helvettiin, jotta hän voisi hallita [heitä] omassa valtakunnassaan" (2. Ne. 2:29).

9. Ensimmäinen presidenttikunta on julistanut, että "on selvä ero [1] siveettömien ajatusten ja tunteiden sekä [2] joko siveettömän heteroseksuaalisen tai

minkään homoseksuaalisen käyttäytymisen välillä".⁴ Vaikka siveettömät ajatukset ovat vähemmän vakavia kuin siveetön käyttäytyminen, tällaisia ajatuksia tulee myös vastustaa ja tehdä parannus niistä, koska me tiedämme, että "meidän ajatuksemme tuomitsevat meidät" (Al. 12:14). Siveettömät ajatukset (ja niihin johtavat vähemmän vakavat tunteet) voivat johtaa käyttäytymiseen, joka on syntiä.

10. Koska Jumala rakastaa lapsiaan suuresti, jopa pahimmat syntiset (tai melkein kaikki heistä) saavat lopulta palkinnokseen sijan jossakin kirkkauden valtakunnassa.⁵ Ne, jotka ovat eläneet hyvän elämän ja saaneet suurimman osan pelastuksen toimituksista mutta eivät ole osoittautuneet kelvollisiksi korotukseen, koska ovat jättäneet solmimatta iankaikkisen avioliiton, pelastetaan selestisen valtakunnan vähäisempään paikkaan, jossa ei ole ikuista enentymistä (ks. LK 131:1-4).

11. Kuolevaisen elämän haasteissa ja valinnoissa meitä kaikkia velvoittaa Vapahtajan käsky "rakastakaa

toisianne" (Joh. 15:12, 17). Kuten ensimmäinen presidenttikunta sanoi äskettäisessä sanomassaan:

"Meitä pyydetään olemaan ystävällisempiä toisillemme, lempeämpiä ja anteeksiantavaisempia. Meitä pyydetään olemaan hitaampia vihaan ja halukkaampia auttamaan. Meitä pyydetään ojentamaan ystävyyden käsi ja vastustamaan koston kättä. Meitä kutsutaan olemaan todellisia Kristuksen opetuslapsia, rakastamaan toisiamme aidolla myötätunnolla, sillä juuri niin Kristus rakasti meitä."⁶

Ystävällisyys, myötätunto ja rakkaus vahvistavat meitä voimallisesti kantaessamme raskaita taakkoja, jotka olemme saaneet ilman omaa syytämme, ja tehdessämme sitä, minkä tiedämme oikeaksi.

OPPIEN JA VASTUUN SOVELTAMINEN

Nämä opit, käskyt ja velvollisuudet opastavat meitä vastaamaan kysymyksiin, jotka esitettiin aiemmin tässä artikkelissa.

Oppimme tuomitsevat selkeästi ne, jotka ovat mukana halventamassa ja hyökkäämässä fyysisesti tai sanallisesti niitä vastaan, joiden arvellaan käyttäytyvän homoseksuaalisesti tai lesbolaisesti.

Meidän tulee osoittaa myötätuntoa niitä kohtaan, jotka kärsivät huonosta terveydestä, myös niitä, jotka ovat saaneet HIV-tartunnan tai jotka sairastavat AIDSia (olivatpa he saaneet tartunnan sukupuoliteitse tai ei). Meidän tulee kannustaa tällaisia ihmisiä osallistumaan kirkon toimintaan.

Ensimmäisen presidenttikunnan näkemyksen mukaan (joka liittyy samaa sukupuolta olevien välisiin suhteisiin), meidän tulee tehdä ero 1) homoseksuaalisten (tai lesbolaisien) "ajatusten ja tunteiden" välillä (joita tulee vastustaa ja jotka tulee suunnata uudelleen) ja 2) "homoseksuaalisen käyttäytymisen" välillä (joka on vakava synti).

Meidän on syytä huomata, että sanat *homo*, *homoseksuaali* ja *lesbo* ovat sanoja, joilla kuvataan tiettyjä ajatuksia, tunteita tai käyttäytymistä. Meidän tulee pidättäytyä käyttämästä näitä sanoja nimisanoina, joilla osoitetaan tiettyä olotilaa tai tiettyjä henkilöitä. Uskonnollinen op-

pimme määrittelee näiden sanojen käytön. On väärin käyttää näitä sanoja merkitsemään *pysyvää tilaa*, koska se tuo mieleen ajatuksen, että ihminen on jo syntymässään joutunut tilanteeseen, jossa hänellä ei ole mahdollisuutta valita niinkin elintärkeässä asiassa kuin sukupuolinen *käyttäytyminen*.

Tunteet ovat eri asia. Tietäytyypiset tunteet näyttävät olevan synnynnäisiä. Toiset ovat johdettavissa kuolevaisuuden kokemuksista. Sitten on tunteita, jotka on nähtävästi hankittu perimän ja kasvatuksen monimutkaisessa vuorovaikutuksessa. Meillä kaikilla on joitakin tunteita, joita me emme valinneet, mutta Jeesuksen Kristuksen evankeliumi opettaa meille, että meillä on silti voima vastustaa tunteitamme (ja muovata ne tarvittaessa uudelleen) ja vakuuttaa, etteivät ne johda meitä viljelemään sopimattomia ajatuksia tai osallistumaan synnilliseen käytökseen.

Eri ihmisillä on erilaisia fyysisiä ominaisuuksia ja erilainen alttius erilaisiin fyysisiin ja tunneperäisiin paineisiin, joita saatamme kohdata lapsuudessamme tai aikuisuuden elinympäristöissämme. Emme me valinneet näitä henkilökohtaisia herkkyyksiäkään, mutta me valitsemme niihin liittämämme asenteet, tärkeysjärjestyksen, käyttäytymisen ja "elämäntyylin", ja me olemme niistä vastuussa.

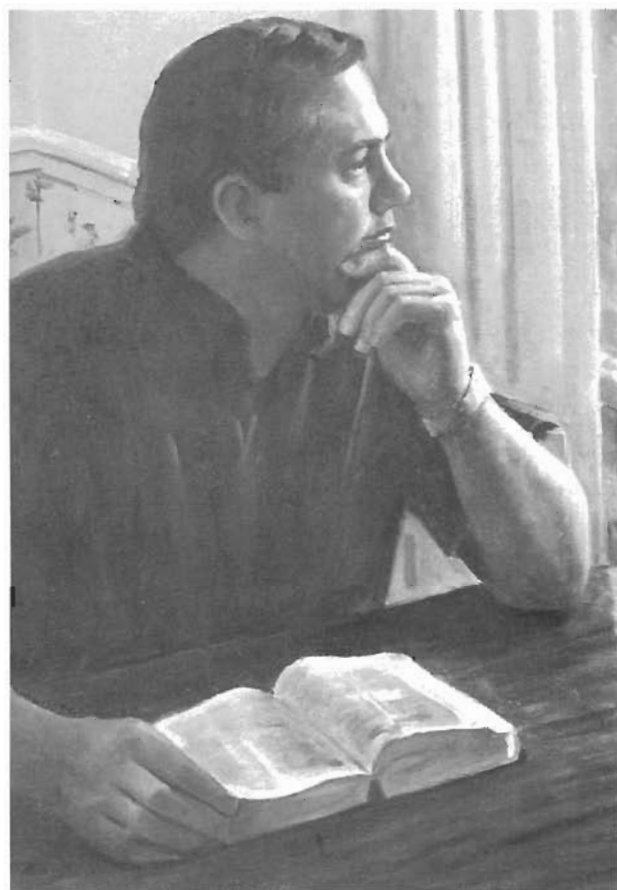
Olennaista opilliselle asemallemme näissä asioissa on ero vapautemme ja tahdonvapautemme välillä. Vapauttamme voivat rajoittaa erilaiset kuolevaisuuden olosuhteet, mutta Jumalalta saamamme tahdonvapauden lahjaa eivät ulkopuoliset voimat voi rajoittaa, koska siihen perustuu vastuullisuutemme Häntä kohtaan. Vapauden ja tahdonvapauden välistä eroa voidaan havainnollistaa ajattelemalla oletettua kehityskulkua, joka lähtee tunteista ja muuttuu ajatuksiksi ja edelleen käyttäytymiseksi ja riippuvuudeksi. Tämä kehityskulku voidaan nähdä monenlaisissa asioissa kuten uhkapelissä, tupakan ja alkoholin käytössä.

Aivan kuten joillakin ihmisillä on erilaisia tunteita kuin toisilla, joillakin näyttää olevan epätavallinen alttius tietynlaisiin tekoihin, reagointitapoihin tai riippuvuuksiin. Ehkä tällaiset alttiudet ovat synnynnäisiä tai ne on hankittu ilman omaa valintaa tai syytä kuten se

nimeämätön vaiva, jota apostoli Paavali sanoi pistäväksi piikiksi ruumiissaan, saatanan enkelin kuritukseksi, ettei hän ylpistyisi (ks. 2. Kor. 12:7). Joku saattaa tuntea vetovoimaa uhkapeliä kohtaan, mutta toisin kuin ne, jotka ainoastaan leikittelevät, hänestä kehittyy tapapeluri. Joku saattaa olla mieltynyt tupakkaan ja hänellä on alttius siitä aiheutuvaan riippuvuuteen. Joku toinen saattaa olla epätavallisen viehätynyt alkoholiin ja hänellä on alttius alkoholisoitua nopeasti. Muita esimerkkejä ovat kiivasluonteisuus, riidanhaluisuus, ahneus ja niin edelleen.

Jokaisessa näistä tapauksista (ja muissa esimerkeissä, joita voitaisiin mainita) tunteilla tai muilla piirteillä, jotka lisäävät alttiutta tietyn kaltaiseen käytökseen, voi olla jotakin yhteyttä perimään. Mutta suhde on luultavasti hyvin monimutkainen. Peritty elementti ei ehkä ole muuta kuin lisääntynyt todennäköisyys, että yksilö kehittää tiettyjä tunteita, jos hän kohtaa tiettyjä vaikutteita kasvuvuosinaan. Mutta huolimatta erilaisesta herkkyydestämme tai haavoittuvuudestamme, joka on vain vaihtelua kuolevaisuuden vapaudessamme (kuolevaisuudessa olemme ainoastaan ”vapaita lihan mukaan” [2. Ne. 2:27]), me olemme vastuussa tahdonvapautemme käyttämisestä niiden ajatusten suhteen joiden sallimme hallita itseämme, ja valitsemamme käytöksen suhteen. Puhuin tästä erosta puheessa, jonka pidin Brigham Youngin yliopistossa joitakin vuosia sitten:

”Useimmat meistä ovat syntyneet piikkejä lihassaan [tai niitä on kehittynyt], toiset näkyvämpiä, toiset vakavampia kuin toiset. Meillä kaikilla näyttää olevan alttius yhteen tai toiseen häiriöön, mutta olipa alttiutemme mikä tahansa, meillä on tahto ja voima hallita ajatuksiamme ja tekojamme. Näin täytyy olla. Jumala on sanonut, että Hän pitää meitä vastuussa siitä, mitä me teemme ja mitä me ajattelemme, joten ajatustemme ja tekojemme täytyy olla tahdonvapautemme hallittavissa. Kun olemme saavuttaneet vastuullisen iän tai tilan, väite ’synnyin tällaiseksi’ ei selitä niitä tekojamme tai ajatuksiamme, jotka eivät ole sopusoinnussa Jumalan käskyjen kanssa. Meidän on opittava elämään niin, että heikkous, joka on kuolevainen, ei estä meitä saavuttamasta tavoitetta, joka on iankaikkinen.

KUVTIUS DEL PARSON

Emme tiedä läheskään kaikkea sen vapauden määrästä, mikä meillä on niiden eri piikkien takia, joita meillä on lihassamme ja jotka ahdistavat meitä kuolevaisuudessa. Mutta tämän verran me tiedämme: meillä *kaikilla* on tahdonvapaus, ja Jumala pitää meitä vastuussa siitä, kuinka me käytämme sitä ajatuksissa ja teoissa. Tämä on olennaista.

Jumala on luvannut, että Hän pyhittää koettelemuksemme parhaaksemme (ks. 2. Ne. 2:2). Kaikki se, miten pyrimme voittamaan jonkin perityn [tai kehitetyn] heikkouden, rakentaa hengellistä voimaa, joka palvelee meitä kautta iankaikkisuuden. Kun siis Paavali rukoili kolmeen kertaan, että hän pääsisi piikistä lihassaan, Herra vastasi: ’Minun armoni riittää sinulle. Voima tulee täydelliseksi heikkoudessa.’ Kuuliaisena Paavali päätteli:

’Sen tähden ylpeilen mieluummin heikkoudestani, jotta minuun asettuisi Kristuksen voima.

Siksi iloitsen heikkoudesta, loukkauksista, vaikeuksista, vainoista ja ahdingoista, joihin joudun Kristuksen tähden. Juuri heikkona olen voimakas.’ (2. Kor. 12:9–10)

TIETEEN NÄKEMYKSIÄ

Olipa alttiutemme tai taipumuksemme [tunteemme] mikä tahansa, se ei voi alistaa meitä iankaikkisiin seuruksiin, ellemmme me käytä tahdonvapauttamme tekemällä tai ajatteleamalla Jumalan käskyissä kiellettyjä asioita. Esimerkiksi alttiuus alkoholismiin heikentää uhrinsa vapautta käyttäällä alkoholia riippuvuutta aiheuttamatta, mutta hänen tahdonvapautensa sallii hänen pidättäytyä siitä ja näin välttää alkoholin aiheuttamalta fyysiseltä heikkoudelta ja riippuvuuden aiheuttamalta hengelliseltä rappeutumiselta.

– – Varokaa väitettä: Jos jollakulla on voimakas taipumus tietynlaiseen käyttäytymiseen, hänellä ei ole valinnan vapautta eikä hän siksi ole vastuussa teoistaan. Tämä väite on ristiriidassa Jeesuksen Kristuksen evankeliumin perimmäisten opetusten kanssa.

Saatana haluaisi meidän uskovan, että emme ole vastuullisia tässä elämässä. Tähän hän pyrki jo aikaisemmassa olemassaolossa. Se, joka väittää, ettei ole vastuussa tahdonvapautensa käyttämisestä, koska 'syntyi sellaiseksi', yrittää olla piittaamatta taivaassa käydyn sodan lopputuloksesta. Me olemme vastuussa, ja jos me väitämme muuta, osallistumme omalta osaltamme vastustajan harjoittamaan propagandaan.

Yksilön vastuu on elämän laki. Se kuuluu ihmisen lakiin ja Jumalan lakiin. Yhteiskunta edellyttää ihmisiä hallitsemaan mielijohteitaan, jotta voisimme elää sivistyneessä yhteiskunnassa. Jumala edellyttää ihmisten hallitsevan mielijohteitaan, jotta he voivat pitää Hänen käskynsä ja saavuttaa iankaikkisen määränpäätänsä. Laki ei anna anteeksi äkkipikaiselle miehelle, joka antaa periksi mielijohteelleen ja ampuu ahdistajansa, eikä ahneelle miehelle, joka antaa periksi mielijohteelleen varastaa, eikä pedofiilille, joka antaa periksi halulleen tyydyttää seksuaalisia tarpeitaan lasten kanssa – –

Emme tiedä läheskään kaikkea sen vapauden määrästä, mikä meillä on niiden eri piikkien takia, joita meillä on lihassamme ja jotka ahdistavat meitä kuolevaisuudessa. Mutta tämän verran me tiedämme: meillä kaikilla on tahdonvapaus ja Jumala pitää meitä vastuussa siitä, kuinka me käytämme sitä ajatuksissa ja teoissa. Tämä on olennaista.⁷⁷

Vastakohtana opilliselle lähestymistavallemme monet lähestyvät samaan sukupuoleen kohdistuvasta vetovoimasta aiheutuvia ongelmia yksistään nykytieteen näkökulmasta. Vaikka en ole pätevätytynyt tiedemieheksi, yritän tieteellisen kirjallisuuden ja pätevien tieteentekijöiden ja tieteenharjoittajien neuvojen avulla kumota joidenkin väitteen, jonka mukaan tieteelliset tutkimustulokset osoittavat, että julkisesti homoseksuaaleiksi ja lesboiksi tunnustautuneet "syntyivät sellaisiksi".

Elämme aikaa, jolloin tiede saa yhä kiihtyvämpään tahtiin tietoa ihmisruumiista. Tiedämme, että perimämme selittää monet fyysiset piirteemme. Samaan aikaan tiedämme myös, että käytökseemme vaikuttavat syvällisesti psykososiaaliset tekijät kuten suhteet vanhempimme ja sisaruksiimme (etenkin kehitysvuosina) sekä kulttuuri, jossa elämme. Väittely siitä, johtuuko jokin tietty käyttäytyminen perimästä vai kasvatuksesta ja missä määrin näin on, on vuosisatoja vanha. Väittelyn siirtäminen koskemaan samaan sukupuoleen kohdistuvia tunteita ja käyttäytymistä on vain yksi ilmentymä erittäin monimutkaisesta asiasta, jossa tieteellinen tietämys on vielä lapsenkengissään.

Muutamat tiedemiehet kieltävät jyrkästi perimän vaikutuksen käyttäytymiseen.⁸ Toiset puoltavat todisteita ja teorioita, joiden mukaan "on riittävästi todisteita geneettisyyden vaikutuksesta sukupuoliseen suuntautuneisuuteen".⁹

Me olemme tietenkin tietoisia todisteista, joiden mukaan perimä selittää alttiuden tiettyihin tauteihin kuten eräisiin syöpiin ja joihinkin muihin sairauksiin kuten lapsuuden diabetekseen. On myös teorioita ja joitakin todisteita siitä, että alttius erilaisiin käytöshäiriöihin kuten aggressioon, alkoholismiin ja liikalihavuuteen olisi perinnöllistä. On helppoa olettaa, että perimä vaikuttaa myös sukupuoliseen suuntautuneisuuteen. On kuitenkin tärkeätä muistaa, kuten tämän näkökannan kaksi puolestapuhujaa myöntävät, että "perinnöllisen taipumuksen käsitettä ei pidä sekoittaa väistämättömän periytyvyyden käsitteeseen. – – Useimpiin mekanismeihin

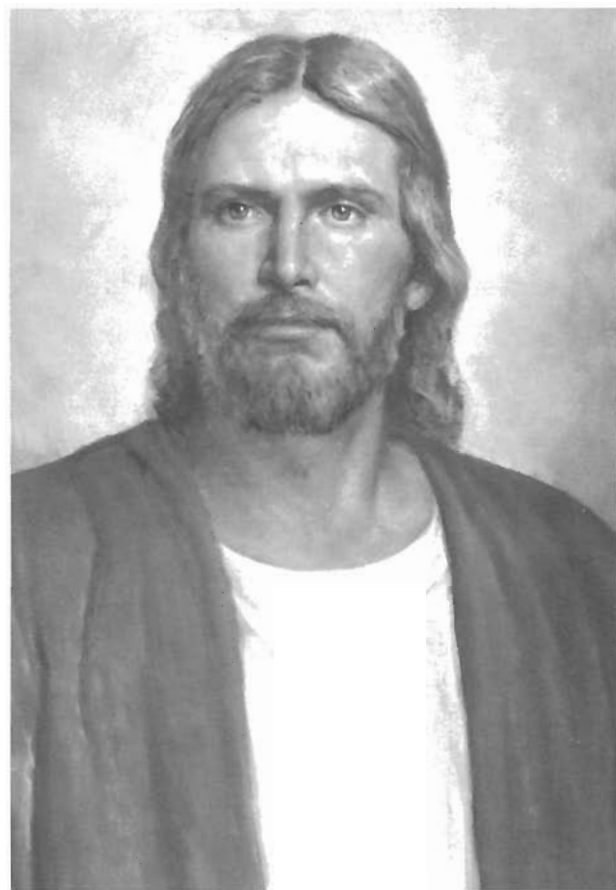

hin sisältyy luultavasti synnynnäisten taipumusten ja ympäristön tapahtumien välinen vuorovaikutus.”¹⁰

Hylättiinpä sitten seksuaalisen suuntautuneisuuden biologinen määräytyneisyys kokonaan tai hyväksyttiinpä se täysin, niin useimmat tiedemiehet myöntävät, etteivät nykytodisteet riitä varmojen johtopäätösten tekemiseen. Tarvitaan paljon lisätutkimuksia.

Tutkimuksessa, jossa oli mukana 56 identtistä miespuolista kaksosta, joissa toinen kaksosista luokitteli itsensä homoseksuaaliksi, 52 prosenttia heidän kaksospareistaan piti myös itseään homoseksuaaleina.¹¹ Samantapainen tutkimus identtististä naispuolisista kaksosista antoi suunnilleen saman määrän kaksospareja, jotka pitivät itseään lesboina (34 71:stä parista, 48 prosenttia).¹² Jos nämä tutkimukset osoittavat jonkin perinnöllisen vaikutuksen sille, mikä saa miehen tai naisen määrittelemään itsensä homoseksuaaliksi tai lesboksi, on selvää, ettei tämä vaikutus ole määräävä. Kuten eräs huomattava tiedemies huomautti: ”Jopa homoseksuaalisen miehen identtisellä kaksosveljellä on 50-prosenttinen tai suurempi mahdollisuus olla heteroseksuaali – vaikka hänellä on täsmälleen sama määrä geenejä ja samat vanhemmat ovat kasvattaneet hänet.”¹³ Meidän tulee myös huomata, että näiden tutkimusten (ja muiden myöhemmin kuvattujen) tulokset perustuvat koehenkilöiden omiin luokituksiin, ja tällainen luokittelu on epävarma perusta tieteellisille päätelmille, sillä ”edelleenkin ei kliinikoiden ja käyttäytymistieteilijöiden keskuudessa ole olemassa yleismaailmallisesti hyväksyttyä määritelmää homoseksuaalisuudesta – puhumattakaan sen alkuperästä.”¹⁴

Millä tahansa uudella tieteenalalla uusi todistusaineisto on mitä tervetulleinta. Heinäkuussa 1993 tri Dean Hamer pääsi maailman otsikoihin ilmoittaessaan löytäneensä ”tieteellisesti merkittävän korrelaation geeneettisten merkkien perimän [tunnistettava DNA- ketju] kromosomialueella Xq28 ja sukupuolisen suuntautuneisuuden välillä valitussa – – homoseksuaalimiesten ja heidän yli 18-vuotiaiden sukulaistensa joukossa.” Toisin sanoen ”vaikuttaa siltä, että Xq28 sisältää geenin, joka vaikuttaa homoseksuaaliseen suuntautuneisuuteen miehissä”.¹⁵ Tulkiten havainnon täsmäl-

Evankeliumin ensimmäinen periaate on usko Herraan Jeesukseen Kristukseen, joka antaa meille valoa ja voimaa voittoa kuolevaisuuden vastoinkäymiset ja käyttää Jumalalta saamaamme tahdonvapautta valita sellainen käyttäytymistapa, joka johtaa meidät jumalalliseen määränpäähämme.

lisimmällä mahdollisella tavalla tri Hamer tekee aiheesta julkaisemassaan kirjassa päätelmän:

”Voimme tehdä vain tietoon perustuvia arvauksia Xq28:n merkityksestä väestössä yleensä. Korkeimmiten laankaan Xq28 ei voisi mitenkään vaikuttaa enempään kuin 67 prosenttiin homoseksuaalisista miehistä, erittäin valikoidussa homoseksuaalikaksosjoukossamme tämä oli otos, johon Xq28 oli ’yhdistetty’. Jos taas suurin osa homoseksuaalisuudesta johtuu ympäristötekijöistä tai suuresta joukosta toisiinsa vaikuttavia geenejä, Xq28 voi merkitä niinkin vähän kuin muutaman prosentin variaatiota miehen sukupuolisessa suuntautuneisuudessa. Mediaaniarvo, joka on otettu yhdistetystä aineistostamme ja muista saatavissa olevista kaksos- ja perhetutkimuksista, antaa ymmärtää, että Xq28:lla on jokin merkitys noin 5–30 prosentilla homoseksuaalisista

miehistä. Näiden arvojen suuri vaihtelu on todiste siitä, että paljon työtä on vielä tehtävä.”¹⁶

”Jokin merkitys 5–30 prosentilla” itsensä homoseksuaaleiksi määritelleistä miehistä ei suinkaan oikeuta väittämään, että tiede on osoittanut, että ”homoseksuaalisuus” on geneettisen perimän ”aiheuttama”. Eräs huomattava tiedemies osoitti kaksi epävarmuustekijää:

”Ne todisteet, joita on tähän mennessä olemassa synnynäisistä biologisista piirteistä, jotka ovat homoseksuaalisuuden aiheuttajia, ovat virheellisiä. – – Geneettisen tutkimuksen löydökset, joiden tarkoituksena on osoittaa, että homoseksuaalisuus on perinnöllistä, eivät osoita selkeästi sen enempää sitä, mikä on perittyä, kuin sitäkään, kuinka peritty vaikuttaa sukupuoliseen suuntautuneisuuteen.”¹⁷

Vaikuttavassa ihmisen sukupuolista suuntautuneisuutta koskevien biologisten teorioiden uudelleenarvioinnissa tohtorit Byne ja Parsons Columbian yliopiston psykiatrian laitokselta esittävät seuraavat tärkeät varoitukset ja ehdotukset:

”On ehdottoman tärkeää, että klinikot ja käyttäytymistieteilijät alkavat arvostaa sukupuolisen suuntautuneisuuden monimutkaisuutta ja välttäisivät yksinkertaistettuja selityksiä, olivatpa ne sitten psykososiaalisia tai biologisia.

Useimmissa sukupuolisuuden suuntautuneisuuden alkuperää koskevissa teoretisoinneissa ei selvästikään oteta huomioon yksilön aktiivista osuutta hänen muo- vatussaan omaa identiteettiään. – – Me esitämme vuorovaikutteisen mallin, jossa geenit tai hormonit it- sessään eivät määrittele sukupuolista suuntautuneisuutta vaan pikemminkin tuovat esiin tiettyjä persoonallisuuden piirteitä ja siten vaikuttavat tapaan, jolla yksilö ja hänen ympäristönsä ovat vuorovaikutuksessa, kun sukupuolinen suuntautuneisuus ja muut persoonallisuuden piirteet alkavat kehittyä.”¹⁸

Tämä havainto, joka on vain yksi monista tiede- miesten ehdotuksista, on erityisen vakuuttava, koska se ottaa huomioon yksilöllisen valinnan tärkeän tekijän, jonka me tiedämme olevan kuolevaisuuden tilaamme koskeva tosi periaate.

KIRKON VIRKAILIJOIDEN JA JÄSENTEN VASTUU

Siveyden lain tärkeyttä koskevassa kirjeessään 14. mar- raskuuta 1991 ensimmäinen presidenttikunta julisti: ”Sukupuolisuhteet ovat sopivia vain aviomiehen ja avio- vaimon välillä avioliittositeiden suojissa, sopivalla taval- la ilmaistuina. Kaikenlainen muu sukupuolinen yhteys, mukaan lukien haureus, huorinteko, homoseksuaalisuus ja lesbolaisuus, ovat syntiä.”

Tämän ohjeen mukaisesti kirkon virkailijoiden teh- tävänä on kutsua synnintekijöitä parannukseen ja muis- tuttaa heitä periaatteesta, jonka profeetta Samuel opetti paheellisille nefiläisille: ”Te olette koko elämänne ajan tavoitelleet sellaista, mitä ette ole voineet saavuttaa, ja te olette tavoitelleet onnea tekemällä syntiä, mikä on sen vanhurskauden olemukselle vastakkainen, joka on mei- dän suurella ja iankaikkisella Päällämme.” (He. 13:38)

Ihmiset eivät voi tehdä jatkuvasti vakavaa syntiä ja pysyä kirkon jäseninä. Kurinpitotoimiin voidaan myös ryhtyä muiden rohkaisemisesta syntiin. Kirkossa ei käydä oikeutta sopimattomia ajatuksia tai tunteita vastaan (vaikka niistä kannustetaankin tekemään parannus), mutta niillä on seurauksensa käytökseen. Samassa saar- nassa, jossa Vapahtaja opetti, ettemme saa karkottaa ih- misiiä keskuudestamme, Hän antoi palvelijoilleen käskyn, ettei ”teidän pidä tietten kenenkään sallia kelvottomasti syödä ja juoda minun lihaani ja vertani – – jos te siis tiedätte, että joku on kelvoton – – niin kieltäkää se häneltä.” (3. Ne. 18:28–30) Vapahtaja antoi myös käskyn: ”Mutta ellei hän tee parannusta, älköön häntä luettako minun kansani joukkoon, ettei hän turmelisi minun kansaani.” (jae 31; ks. myös Moosia 26:36; Al. 5:56–61) Elleivät siis synnintekijät vastaa parannuskehotuksiin, kirkon lauman paimenten on ryh- dyttävä kurinpitotoimiin täyttääkseen Jumalalta saa- mansa tehtävän.

Samanaikaisesti meidän tulee aina erottaa toisistaan synnilliset *teot* ja sopimattomat *tunteet* sekä mahdollisesti vaarallinen *alttius*. Meidän tulee ojentaa kätemme rakas- tavasti niille, jotka pyrkivät vastustamaan kiusausta. Ensimmäinen presidenttikunta teki näin kirjeessään 14.

KUVITUS DEL PARSON

Kuolevaisen elämän tarkoitus ja Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkon tehtävä on valmistaa Jumalan poikia ja tyttäriä heidän määränpäähensä – tulla taivaallisten vanhempimme kaltaisiksi.

marraskuuta 1991. Vahvistettuaan haureuden, huorinteon sekä homoseksuaalisuuden ja lesbolaisuuden synnillisyyden presidenttikunta lisäsi:

”Yksityiset jäsenet ja heidän perheensä, jotka haluavat apua näissä asioissa, pyytäkööt neuvoja piispaltaan, seurakunnanjohtajaltaan, vaarnanjohtajaltaan tai piirinjohdajaltaan. Me kehotamme kirkon johtajia ja jäseniä antamaan apuaan ja tukeaan osoittaen rakkautta ja ymmärrystä niille, jotka painiskelevat näitten ongelmien kanssa. Monet tulevat ottamaan vaarin Kristuksen kaltaisesta rakkaudesta ja innoitetuista ohjeista, kun he saavat kutsun tulla takaisin ja turvautua Vapahtajan sovitettavaan ja parantavaan voimaan (ks. Jes. 53:4–5; Moosia 4:2–3).”

Presidentti Gordon B. Hinckley sanoi samoin samaa aihetta käsittelevässä konferenssipuheessaan: ”Haluan sanoa painokkaasti, että samalla kun olemme huolisamme synnin karvaista hedelmistä, tunnemme myös Kristuksen kaltaista myötätuntoa sen uhreja kohtaan, olivatpa he viattomia tai syyllisiä. Me kannatamme

Herran esimerkkiä, joka tuomitsi synnin mutta rakasti syntistä. Meidän tulee tarjota ystävyyttä ja lohtua kärsiville, täyttää heidän tarpeensa ja auttaa heitä heidän ongelmissaan.”

Tällaisista kutsuista ja vakuutteluista huolimatta kirkko ja sen jäsenten kanta näistä asioista ymmärretään jatkuvasti väärin. Viime syksynä televisiotoimittajan haastattelussa eräältä kirkkomme virkailijalta kysyttiin: ”Miten kirkossa pyritään poistamaan vihan ilmapiiri homoseksuaaleja kohtaan?” Yhdeksän vuotta sitten tätä aihetta koskevassa televisiohaastattelussa minulta kysyttiin tiedoista, joiden mukaan kirkko opetti tai vihjasi, ”että nämä ihmiset ovat jonkinlaisia pariota – ja nämä ihmiset vihaavat itseään ja että tämä on kirkon synnyttämä asenne”.

Mikä merkittävämpää, me saamme myös uskollisilta jäseniltä tällaisia kysymyksiä. Äskettäinen kirje on kuvaava:

”Toisena huolenaiheena meillä on se, miten poikamme ja tyttäremme luokitellaan ihmisiksi, jotka käyt-

täytyvät poikkeavalla ja irستاalla tavalla. Jotkut ehkä tekevätkin niin, mutta useimmat eivät. Nämä nuoret miehet ja naiset haluavat vain elää, saada hengellisyyttä elämäänsä ja pysyä lähellä perhettään ja kirkkoa. On erityisen vahingollista, kun nämä kielteiset viittaukset esitetään puhujankorokkeelta. Uskomme, että tällaiset puheet luovat vain lisää masennusta ja valtavan määrän syyllisyyttä, häpeää ja itsetunnon puutetta, joista he ovat kärsineet koko elämänsä ajan. Joskus on todellinen puute Kristuksen puhtaasta rakkaudesta, joka auttaisi heitä heidän koettelemuksissaan. Arvostamme kaikkea, mitä voit tehdä auttaaksesi näitä suuresti väärinymmärrettyjä taivaallisen Isämme lapsia heidän ahdingossaan. Jos muutamat johtavat auktoriteetit voisivat osoittaa enemmän huomiota tälle ongelmalle, sen avulla varmasti vältettäisiin itsemurhia ja eripuraisuutta perheissä. Monet eivät yksinkertaisesti pysty kestävänsä sitä, että kirkon jäsenet tuomitsevat heidät 'pahoina ihmisinä', ja siksi he löytävät lohtua homoseksuaalisesti suuntautuneesta elämäntavasta.²⁰

Nämä viestit osoittavat varmasti tarpeen tehdä parannusta viestiessämme niiden veljiemme ja sisarimme kanssa, jotka kamppailevat vaikeuksien kanssa – kaikenlaisten vaikeuksien kanssa. Kristuksen kirkko opettaa, että jokaisella jäsenellä on selkeästi määritely opillinen vastuu osoittaa rakkautta ja ymmärtää ja auttaa. Eivät synnintekijät eivätkä ne, jotka pyrkivät vastustamaan sopimattomia tunteita, ole ihmisiä, jotka tulee karkottaa keskuudestamme, vaan ihmisiä, joita tulee rakastaa ja auttaa (ks. 3. Ne. 18:22–23, 30, 32). Mutta kirkon johtajat ja jäsenet eivät voi myöskään vältellä vastuutaan opettaa oikeita periaatteita ja vanhurskasta käytöstä (kaikissa asioissa), vaikka tämä aiheuttaakin hankaluuksia joillekuille.

Kirkon johtajilta kysytään toisinaan, onko Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkossa mitään sijaa niille, joilla on homoseksuaalisia tai lesbolaisia taipumuksia tai tunteita. Tietenkin on. Vaikeudet ovat eriaisteisia ja tarvittavat muutokset käytöksestä luopumiseksi ja ajatusten hallitsemiseksi ovat erilaisia eri yksilöiden kohdalla, mutta toivon sanoma ja ystävyden

käsi, jonka kirkko tarjoaa, on sama kaikille, jotka ponnistelevat.

Yritin kuvailla olennaisia eroja vastauksessani sille televisiotoimittajalle, joka esitti kirkon opettavan, että "nämä ihmiset ovat jonkinlaisia pariota". Sanoin:

"Ihmisen, joka pyrkii [vastustamaan] näitä taipumuksia, ei pitäisi tuntea itseään pariaksi. Aivan eri asia on sukupuolisuhteet avioliiton ulkopuolella. Niiden, jotka ovat osallisina tällaisessa käytöksessä, tulisikin tuntea syyllisyyttä. Heidän pitäisi hyvinkin tuntea itsensä vieraantuneiksi Jumalasta, joka on antanut tällaisen käytöksen tuomitsevat käskyt. Minua ei ihmetytä se, että he tuntevat vieraantuneensa kirkostaan. Minua hämmästyttää se, että heistä tuntuu, että kirkko voi kumota Jumalan käskyt. – Naiselle, jota syytettiin huoruudesta (mikä on meille melko hyvä ennakkotapaus) – [Vapahtaja] oli armollinen ja rakastava – mutta Hän sanoi: 'Mene äläkä enää syntiä tee.' Hän rakasti synnintekijää; Hän tuomitsi synnin. Luulen kirkon tekevän samoin, kenties epätäydellisesti, mutta näin me opetamme jäsenillemme: rakasta synnintekijää, tuomitse synti."²¹

Ne vaikeudet, joita samaan sukupuoleen kohdistuva vetovoima tuo mukanaan, eivät ole ainutlaatuisia. On olemassa monenlaisia kiusauksia, seksuaalisia ja muita. Velvollisuus vastustaa syntiä koskee niitä kaikkia.

Tärkein apu, jonka kirkko voi tarjota syntiin antautuneille ihmisille, tai niille, jotka yrittävät vastustaa syntiä, on täyttää jumalallinen tehtävänsä opettaa oikeaa oppia ja tarjota palautetun evankeliumin jumalalliset toimitukset. Evankeliumi on perusteiltaan sama jokaiselle. Sen keskeinen totuus on Vapahtajamme sovitus ja ylösnousemus, että me voimme saada kuolemattomuuden ja iankaikkisen elämän. Tämän saavuttamiseksi iankaikkinen avioliitto on jokaisen Jumalan lapsen jumalallinen ja säädetty tavoite joko tässä elämässä tai tulevassa. Kuitenkin tämän pyhän tavoitteen on toteuduttava Herran tavalla. Presidentti Gordon B. Hinckley on esimerkiksi julistanut, että "avioliittoa ei pidä nähdä terapiamenetelmänä, jonka avulla ratkaistaan sellaisia ongelmia kuten homoseksuaaliset taipumukset tai tavat".²²

Kristuksen ja Hänen kirkkonsa kautta voivat saada apua kaikki ne, jotka pyrkivät voittamaan kiusaukset. Tämä apu tulee paaston ja rukouksen kautta, evankeliumin totuuksien kautta, kirkossa käymisen ja palvelemisen kautta, innoitettujen johtajien neuvojen kautta ja tarpeen mukaan ammattiauttajien kautta niissä vaikeuksissa, jotka vaativat sellaista apua. Toinen tärkeä avun lähde on rakastavien veljien ja sisarten vahvistava vaikutus. Kaikkien tulee ymmärtää, että ihmiset (ja heidän perheensä jäsenet), jotka kamppailevat samaan sukupuoleen kohdistuvan vetovoiman taakan alla, tarvitsevat erityisen paljon rakkautta ja kannustusta. Erityinen vastuu tästä on niillä jäsenillä, jotka ovat todistanet liitollaan halukkuutensa "kantaa toinen toisen[sa] kuormia" (Moosia 18:8) niin, että he toteuttavat Kristuksen lain (ks. Gal. 6:2).

Evankeliumin ensimmäinen periaate on usko Herraan Jeesukseen Kristukseen, joka antaa meille valoa ja voimaa voittaa kuolevaisuuden vastoinkäymiset ja käyttää Jumalalta saamaamme tahdonvapautta valita sellainen käyttäytymistapa, joka johtaa meidät jumalalliseen määränpäähämme. Meille luvataan: "Teitä kohdannut kiusaus ei ole mitenkään epätavallinen. Jumalaan voi luottaa. Hän ei salli kiusauksen käydä teille ylivoimaiseksi, vaan antaessaan teidän joutua koe-tukseen hän samalla valmistaa pääsyn siitä, niin että voitte sen kestää." (1. Kor. 10:13)

YHTEENVETO

Tieteellisten tutkimustulosten ja uskonnollisen opin eriäviä näkökulmia voidaan verrata auton tutkimiseen. Autoa voidaan tutkia tarkkailemalla sen toimintaa, purkamalla se osiin ja tutkimalla erikseen näitä osia tai tutustumalla valmistajan toimittamaan käyttöop-paaseen. Paljon voidaan oppia tarkkailemalla ja analysoimalla, mutta tämä menetelmä tuo vain osittaista tietoa koneen toiminnasta ja mahdollisuuksista. Parhain ja täydellisin tieto koneen toiminnasta ja käyttöomi-naisuuksista paljastuu, kun tutkitaan sen valmistajan kirjoittamaa ohjekirjaa. Ruumistamme ja sieluumme

koskeva käyttäjän ohjekirja on pyhät kirjoitukset, jotka meidät luonut Jumala on kirjoittanut ja joita Hänen pro-feettansa tulkitsevat. Ne ovat paras tiedon lähde elämän tarkoituksesta ja niistä käyttäytymistavoista ja ajatuk-sista, joita meidän tulee viljellä elääksemme onnellisina ja saavuttaaksemme jumalallisen määränpäämme.

Kaikki, jotka kamppailevat kuolevaisuuden haasteis-sa, voivat yhtyä Nefin psalmin valitukseen: "Oi, mikä vi-heliäinen ihminen olenkaan! Sillä sydämeni suree lihani tähden; sieluni murehtii minun pahojen tekojeni täh-den.

Minä olen joka puolelta ympäröity niiden viettelysten ja syntien tähden, jotka niin helposti saavat minut val-taansa." (2. Ne. 4:17-18)

Jotta meillä olisi tahtoa ja voimaa vastustaa syntiä, meidän on luotettava Jumalaan ja rukoiltava Häneltä apua. Nefi riemuitsi Herrassa, joka oli tukenut häntä ja johtanut häntä hänen koettelemuksissaan (ks. jae 20). "Miksi minä myöntyisin syntiin lihani tähden?" Nefi kysyy (jae 27) ja lisää rukouksen, että Herra lunastaisi hänen sielunsa ja panisi hänet syntiä nähdessään vapise-maan (ks. jae 31).

Nefi päättää sanoihin, jotka sopivat suoraan niille, jotka pyrkivät löytämään tiensä tässä artikkelissa käsitel-lyissä vaikeuksissa:

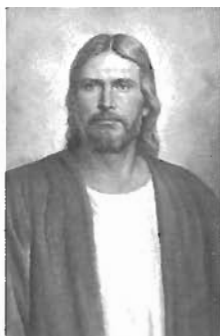
"Oi Herra, sinuun minä olen pannut turvani, ja ikui-sesti minä olen sinuun turvaava. Lihan käsivarteen minä en turvaa; sillä minä tiedän, että kirottu on hän, joka turvaa lihan käsivarteen. Totisesti on kirottu se, joka pa-nee turvansa ihmiseen tai tekee lihan käsivarreksensa.

Sillä minä tiedän, että Jumala antaa alttiisti sille, joka anoo." (jakeet 34-35)

Hän, joka on käskenyt meidän olla täydellisiä, on vuodattanut verensä tarjotakseen meille mahdollisuu-den saavuttaa jumalallinen määränpäämme. Hänen luottamuksensa kykyimme saavuttaa iankaikkinen elämä ilmenee Hänen uskomattomassa kehotuksessaan: "Millaisia miehiä teidän siis tulisi olla? Totisesti minä sanon teille: sellaisia kuin minä olen." (3. Ne. 27:27) □

(Tätä artikkelia koskevat viitteet ovat sivulla 25.)

.....
**Vitteet vanhin Dallin H. Oaksin artikkeliin "Samaan sukupuoleen kohdistuva
 viehtymys". (Ks. artikkeli s. 14.)**

1. *Evankeliumin oppi* (Helsinki: MAP-kirkko, 1980), s. 296
2. Ks. ensimmäisen presidenttikunnan lausunto 31. tammikuuta 1912; *Improvement Era*, maaliskuu 1912, s. 417; ks. myös *Millennial Star*, 24. elokuuta 1922, s. 539.
3. Ks. Lorenzo Snow, *Millennial Star*, 31. elokuuta 1899, s. 547; lainattu julkaisussa Dallin H. Oaks, *Pure in Heart* (Salt Lake City: Bookcraft, 1988), s. 61–62.
4. Ensimmäisen presidenttikunnan kirje 14. marraskuuta 1991
5. Ks. LK 76; lainattu julkaisussa Dallin H. Oaks, "Luopumus ja palauttaminen", *Valkeus*, heinäkuu 1995, s. 85–88.
6. "An Easter Greeting from the First Presidency", *Church News*, 15. huhtikuuta 1995, s. 1
7. "Free Agency and Freedom", *Brigham Young University 1987–88 Devotional and Fireside Speeches* (Provo: BYU Publications, 1988), s. 46–47; toimitettu lainaus julkaisussa Monte S. Nyman ja Charles D. Tate jr, toim., *The Book of Mormon: Second Nephi, The Doctrinal Structure* (Provo: BYU Religious Studies Center, 1989), s. 14–15
8. R. C. Lewontin ja muut, *Not in Our Genes* (New York Pantheon Books, 1984); R. Hubbard ja E. Wald, *Exploding the Gene Myth* (Boston: Beacon Press, 1993)
9. R. C. Friedman ja J. Downney, "Neurobiology and Sexual Orientation: Current Relationships", *Journal of Neuropsychiatry* 5 (1993), s. 149
10. Ibid.
11. J. M. Bailey ja R. C. Pillard, "A Genetic Study of Male Sexual Orientation", *Archives of General Psychiatry* 49 (1991), s. 1089–1096
12. J. M. Bailey, R. C. Pillard ja muut, "Heritable Factors Influence Sexual Orientation in Women", *Archives of General Psychiatry* 50 (1993), s. 217–223
13. D. Hamer ja P. Copeland, *The Science of Desire* (New York: Simon & Schuster, 1994), s. 218
14. W. Byne ja B. Parsons, "Human Sexual Orientation: The Biological Theories Reappraised", *Archives of General Psychiatry* 50 (1993), s. 228
15. Dean Hamer ja muut, "A Linkage Between DNA Markers on the X Chromosome and Male Sexual Orientation", *Science* 216 (16. heinäkuuta 1993), s. 321–327
16. *The Science of Desire*, s. 145–146
17. W. Byne, "The Biological Evidence Challenged", *Scientific American*, toukokuu 1994, s. 50, 55
18. Byne ja Parsons, "Human Sexual Orientation", s. 236–237
19. Gordon B. Hinckley, "Kunnioitus ja moraal", *Valkeus*, heinäkuu 1987, s. 45
20. Kirje Dallin H. Oaksille 3. syyskuuta 1994
21. Dallin H. Oaksin televisiohaastattelu 3. joulukuuta 1986; vastausta ei televisioitu; otteet julkaistu artikkelissa "Apostle Reaffirms Church's Position on Homosexuality", *Church News*, 14. helmikuuta 1987, s. 10, 12
22. Gordon B. Hinckley, "Kunnioitus ja moraal", s. 44